

Luka ima 38 godina. Ima mamu, tatu i brata. Prije šest mjeseci dobio je osobnu asistenticu Lilijanu Vranjican. Ona počinje s njime crtati, s predloškom i bez, lijepiti, mijesiti, čavlati, stvarati rukama. Voditi ga, motivirati, hvaliti. Dok pandemija koronavirusa i njih nije razdvojila. Sad je Luka, kao i drugi, opet kod kuće, na brizi svojih roditelja

Danas je Svjetski dan svjesnosti o autizmu, a ove se godine obilježava pod motom "Ja mogu učiti - ja mogu raditi". Poremećaj iz spektra autizma (PSA) ne može se liječiti, ali se osobi koja ga ima može pomagati da u najvećoj mjeri razvije svoje potencijale.

- Osobito je važna rana dijagnostika, pa onda na osnovu nje i rana intervencija koja podrazumijeva pomoć niza stručnih osoba, osobito logopeda, edukacijskih rehabilitatora i radnih terapeuta. Posljednjih godina, s obzirom na rast broja djece kojoj je dijagnosticiran taj poremećaj, sve više roditelja na vrijeme dobiva adekvatnu stručnu pomoć za svoju djecu. Dovoljno takve neophodne stručne podrške nije imala većina sad već odraslih osoba s PSA. Jedan od njih je i Luka Teković, čija životna priča utjelovljuje sudbinu mnogih, njemu sličnih autističnih mladića i djevojaka, muškaraca i žena, veli Dubravka Kovačević, predsjednica Udruge za autizam Istra.

Magični tik-tak

Luka ima 38 godina. Ima mamu, tatu i brata. S njim se može komunicirati, no treba znati kako. Budući da mu je svijet u kojem živi nedokučiv, potrebne su mu osobe koje će o njemu stalno brinuti. Uglavnom je nasmiješen, vedar, voli biti u društvu drugih. Kad nekog prvi ili nevažno koji put vidi, osobito će ga zainteresirati ručni sat, htjeti će oslušivati njegov magični tik-tak. Lukini roditelji prošli su trnovit put onih koji su probijali barijere nedovoljnog znanja, pa i predrasuda i kod stručnih osoba i u svojoj okolini.

- O autizmu se u doba njegova djetinjstva mnogo manje znalo nego što se zna danas. Zato i nije imao prilike dobiti onoliko stručne podrške koliko mu je trebalo, a koliko je danas dobivaju djeca s PSA u našim vrtićima, školama i drugim ustanovama gdje o njima brinu, ističe Kovačević.

Nakon završenog školovanja u pulskoj Školi za odgoj i obrazovanje, s navršениh 18 godina Luka je prešao u dnevni boravak Centra za rehabilitaciju u Puli da bi tamo mogao provoditi svoja prijedpodneva, da bi njegovi roditelji mogli raditi.

- No, nije sve tamo išlo glatko. Osobe s PSA posebna su grupa među osobama s teškoćama u razvoju, a i svaki autističan je drugačiji od drugih. Nema obrasca po kojem se može sa svima jednako raditi, iako postoje neke opće smjernice. Autistični s težim oblikom poremećaja slabo funkcioniraju u grupi, njima treba stručna osoba koja će raditi po modelu "jedan na jedan". Takvu osobu Luka u Centru nije imao, dok se prije nekih šest mjeseci nije pojavila Lilijana Vranjican koja je postala njegova osobna asistentica. Lilijana je vjeroučiteljica sa stažem stečenim uglavnom radom u školi. Nije edukacijski rehabilitator, niti radni terapeut, ali puno zna. Na fakultetu su joj omiljeni sadržaji bili iz područja antropologije, psihologije i pedagogije. Najvažnija stvar koju ona ima je ipak nešto što na diplomi ne može pisati, a to je empatija, posebno prema osobama s teškoćama. Lilijana i Luka su "kliknuli". A to nije lako, jer raditi s Lukom znači uložiti jako puno truda i moći se veseliti posve malim uspjesima, priča Kovačević.

Lilijana želi da Luka bude aktivan, želi da i on radi nešto što će biti konstruktivno za razvoj i održavanje njegovih kognitivnih i emocionalnih potreba.

- Počinje s njime crtati, s predloškom i bez, lijepiti, mijesiti, čavlati, stvarati rukama. Voditi ga, motivirati, hvaliti. Dok pandemija koronavirusa i njih nije razdvojila. Sad je Luka, kao i drugi, opet kod kuće, na brizi svojih roditelja. Nema više Lilijaninih pusa, njihovog zajedničkog smijeha, posrtanja, padanja, pa podizanja i nastavljanja zajedničkog svakodnevnog hoda kroz dan. Nema obilježavanja blagdana, stvaranja, rada rukama, užitka u zajedničkom druženju. Nije dovoljno kad roditelji kažu "Bravo Luka, ti to možeš", nekako je lijepo kad to kaže i Lilijana. Uz nju je lakše biti marljiv, puno raditi, život je poticajniji i bogatiji kad u njemu ima više dobrih ljudi, zaključuje Kovačević.

Dobar osobni asistent

U našoj su zemlji rijetke odrasle osobe koje, kad izađu iz sustava odgoja i obrazovanja nastavljaju dobivati neki oblik u vidu, primjerice, likovnih, glazbenih ili sportskih radionica prilagođenih njihovim potrebama. Ako takvih radionica i ima, organiziraju ih i plaćaju sami roditelji. Još manje ima osobnih pomoćnika koji bi radili u ustanovama kao što su centri za rehabilitaciju.

Primjer Luke pokazuje koliko je potreban dobar osobni asistent. Kada ovaj virus nestane i Luka se s Lilijanom vrati u svoj Centar, opet će frcati iskre kreativnosti i veselja, mrštenja i otpora, radosti svakodnevnog druženja dviju osoba koje su "kliknule", sretne u svom zajedništvu. I zato, poruka Udruge za autizam Istra ove godine povodom Svjetskog dana svjesnosti o autizmu glasi: "Želimo da svaki Luka u našoj zemlji dobije svoju Lilijanu!"